

„Honorowa kapitulacja”. Historia trustu w prawie Luizjany

Magdalena Ossowska-Tutaj

Doktorantka w Szkole Doktorskiej Nauk Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego przy Katedrze Europejskiej Tradycji Prawnej na Wydziale Prawa i Administracji UW.

✉ m.ossowska@wpia.uw.edu.pl

<https://orcid.org/0000-0001-7255-2590>

“Honorable Surrender”. History of Trust in the Law of Louisiana

The article focuses on problems related to introducing trust to the law of Louisiana. The study aims to examine how a solution foreign to the civil law tradition are implemented and to demonstrate the potential of historical-comparative research for understanding the modern law. In this regard, the author present an overview of the legal system of Louisiana and general information on trust institution. Then she describes the process of implementing trust to the law of Louisiana, taking into account problems with reconciling it with the already existing legal institutions specific to civil law.

Słowa kluczowe: Luizjana, trust, instytucje powiernicze, europejska tradycja prawna, civil law, common law, mixed jurisdiction

Key words: Louisiana, trust, fiduciary institutions, European legal tradition, civil law, common law, mixed jurisdiction

[https://doi.org/10.32082/fp.3\(77\).2023.1202](https://doi.org/10.32082/fp.3(77).2023.1202)

1. Uwagi wprowadzające

Zmiany w prawie zawsze, mniej lub bardziej, wiążą się z pewnym ożywieniem społecznym i naukowym. Zainteresowanie nimi jest większe, gdy ustawodawca zdecydował się nie tylko dokonać korekt o charakterze punktowym, ale także wprowadzić rozwiązanie dotychczas нефunkcjonujące w danym porządku prawnym¹,

a w jakiś sposób społecznie pożą-

postulacy tu wprowadzony w 2011 r. zapis windykacyjny, który – będąc nowością dla polskiego Kodeksu cywilnego z 1964 r. – wywodzi się przecież z rzymskiej myśli prawnej. Zob. F. Longchamps de Brier, *Z uwag do metodologii nauki prawa prywatnego: argumenty historyczny, dogmatyczny i prawnoporównawczy na przykładzie darowizny na wypadek śmierci oraz zapisu windykacyjnego*, w: *Polska Komparatyka Prawa. Prawo obce w doktrynie prawa polskiego*, red. A. Wudarski, Warszawa 2016, s. 285–329.

¹ Taki zabieg ustawodawcy nie zawsze jednak musi być równoznaczny z kreowaniem danej instytucji prawnej „od nowa”. Za przykład może

dane. W Polsce można to zaobserwować np. w przypadku legislacji odnoszącej się do przedsiębiorstw rodzinnych². Na przestrzeni ostatnich lat uwaga polskiego ustawodawcy była w tym obszarze skierowana na instytucję fundacji rodzinnej³, znacząco się jednak różniącej od pełniącej cele społecznie użyteczne fundacji, o której mowa w ustawie z 1984 r.⁴

Choć pojęcie fundacji jest w Polsce kojarzone zasadniczo z działalnością pożytku publicznego⁵, a nie z osobą prawną służącą do strukturyzacji majątku prywatnego, nie wydaje się to jedynym elementem „obcości” fundacji rodzinnej – ustawa ją wprowadzająca posługuje się siatką pojęciową przywodzącą na myśl instytucje powiernicze zwane *common law*⁶.

2 Przykładowo: kilka lat temu została wprowadzona instytucja zarządu sukcesyjnego przedsiębiorstwem osoby fizycznej, uregulowana w Ustawie z 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw (Dz.U. z 2021 r. poz. 170 ze zm.). W uzasadnieniu do projektu tej ustawy (Rządowy projekt ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, VIII kadencja, druk sejm. nr 2293) szeroko odwoływano się właśnie do problematyki sukcesji przedsiębiorstw (firm) rodzinnych, których cechami charakterystycznymi jest „budowanie przedsiębiorstwa na własności, sukcesja rodzinna oraz zaangażowanie rodziny w prowadzenie biznesu” (zob. s. 3 uzasadnienia).

3 Ustawa z 26 stycznia 2023 r. o fundacji rodzinnej (Dz.U. z 2023 r., poz. 326).

4 Ustawa z 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (Dz.U. z 2023 r., poz. 166 ze zm.).

5 Por. np. R. Adamus, *Czy nazwa „fundacja rodzinna” powinna zostać?*, <https://www.rp.pl/opinie-prawne/art37741001-rafal-adamus-czy-nazwa-fundacja-rodzinna-powinna-zostac> (dostęp: 18 lipca 2023).

6 To „zespolenie” pojęciowe widać świetnie w nowelizowanej definicji trustu [notabene – bodaj jedynej sformułowanej na poziomie polskiej ustawy – zob. art. 2 ust. 2 pkt 24 Ustawy z 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz.U. z 2022 r., poz. 593 ze zm.)] oraz definicji beneficjenta rzeczywistego w przypadku trustu (zob. art. 2 ust. 2 pkt 1 lit. b tej ustawy, zgodnie z którym fundatora fundacji rodzinnej zrównuje się z założycielem trustu, członka zarządu fundacji z powiernikiem czy wreszcie obejmuje się pojęciem beneficjenta trustu także beneficjenta takiej fundacji).

Już chociażby tego rodzaju zwiastuny wzajemnego przenikania się systemów prawnych (w dodatku wprowadzone ręką polskiego ustawodawcy) skłaniają do sięgnięcia do doświadczenia tzw. mieszanych systemów prawnych (*mixed jurisdictions*)⁷, których analiza kształtowania się i aktualnego funkcjonowania wyposaża badacza w cenną perspektywę, pozwalającą na zrozumienie procesów formowania się pewnych kompromisów prawnych. Użyteczne jest tu odwołanie się zwłaszcza do tych porządków prawnych, które musiały stawić czoła wprowadzeniu obcych im instytucji powierniczych⁸. W przypadku powiernictwa trudno z kolei o bardziej obcą tradycję *civil law* konstrukcję prawną niż trust.

W tym zakresie za świetne studium przypadku posłużyć może Luizjana, „cywilistyczna wyspa na mapie *common law*” w Stanach Zjednoczonych⁹, rozwijająca się pod silnym naporem pozostałych części federacji. Implementując trust, stan ten musiał pogodzić swoje dziedzictwo *civil law* z tym bodaj najbardziej charakterystycznym wytworem anglosaksońskiej rodziny prawnej. Luizjana zatem – pomimo oporów – uległa *common law*, ale jak ujął to John Minor Wisdom i do których to słów nawiązuję w tytule artykułu – „była to honorowa kapitulacja”¹⁰. Niniejsze opracowanie

7 Zgodnie z poglądem Verona Valentine’a Palmera ciężko przyjąć jednoznaczną definicję tzw. *mixed jurisdictions*, można natomiast zaproponować trzy cechy charakterystyczne tych systemów, do których autor zalicza dualizm prawny *civil law* i *common law* w ramach jednego systemu, oczywistość istnienia tych dwóch elementów dla zwykłego obserwatora oraz dominację *civil law* w ramach prawa prywatnego, a *common law* w zakresie prawa publicznego. Za reprezentatywne przykłady mieszanych systemów prawnych przyjmuje się Szwecję, Quebec, Republikę Południowej Afryki czy Luizjanę. Zob. V.V. Palmer, *Mixed Jurisdictions Worldwide: The Third Legal Family*, New York 2001, s. 5, 7–10.

8 W tym zakresie zob. A. Grebeniow, *On the Boundaries of the Property Law – Trust in a Civil Law System*, w: *Possessio ac iura in re. Z dziejów prawa rzeczowego*, red. M. Mikuła, W. Pęksa, K. Stolarski, Kraków 2012.

9 S. Herman, D. Combe, T.E. Carbonneau, *The Louisiana Civil Code: A Humanistic Appraisal*, New Orleans 1981, s. 3.

10 J.M. Wisdom, *Trust Code in the Civil Law, Based on the Restatement and Uniform Acts: The Louisiana Trust Estates Act*, „Tulane Law Review” 1938, t. 13, nr 1, s. 82.

ma na celu zbadanie na przykładzie trustu w Luizjanie, w jaki sposób przebiega implementacja rozwiązań obcych dla kontynentalnej tradycji prawnej i czy ma ona szanse powodzenia. W tym celu zostanie ukazany

procesu było – częściej niż rzadziej – powstawanie chaosu prawnego, na który środkiem zaradczym miały okazać się podejmowane wielokrotnie próby konsolidacji czy kodyfikacji prawa prywatnego.

Podczas trwających kilkaset lat procesów społeczno-ekonomicznych ukształtował się specyficzny system prawny Luizjany, łączący dwie wielkie tradycje prawne – *civil law* i *common law*.

zarys porządku prawnego Luizjany, a także zostanie przedstawiona pokrótce konstrukcja prawna trustu. Następnie nakreślę historię „przyjęcia” przeszczepu trustu w Luizjanie. Rozważania zamknę, formułując wnioski płynące z doświadczeń tej części federacji Stanów Zjednoczonych, która dzięki zachowanej tradycji *civil law* jest nam bliższa, niż mogłoby się to wydawać¹¹.

2. System prawny Luizjany

Podczas trwających kilkaset lat procesów społeczno-ekonomicznych ukształtował się specyficzny system prawny Luizjany, łączący dwie wielkie tradycje prawne – *civil law* i *common law*. Mieszanie się w rozwoju historycznym (z różnym nasileniem) wpływów hiszpańskich, francuskich i amerykańskich poskutkowało powstaniem oryginalnej na tle pozostałych stanów mieszanki prawnej, będącej ważnym aspektem tożsamości Luizjańczyków¹². Skutkiem ubocznym tego

W tym miejscu warto zwrócić uwagę w szczególności na kodeksy cywilne, których zadaniem było porządkowanie prawa prywatnego obowiązującego na terytorium Luizjany¹³. Ich pojawienie się – pomijając niebagatelny wpływ na zachowanie dziedzictwa *civil law*¹⁴ – ukształtowało w Luizjanie otoczenie prawne przynajmniej częściowo zbieżne z porządkami prawnymi z kontynentu europejskiego. Do tej pory obowiązuje zresztą Kodeks cywilny z 1870 r., od lat 40. XX w. poddawany sukcesywnej rewizji przez utworzone

Civil Code in Louisiana and in the Legal Universe, „Journal of Civil Law Studies” 2012, t. 5, nr 1; J.H. Jr. Tucker, *Code and Common Law in Louisiana*, „Tulane Law Review” 1955, t. 29, nr 4; J.T. Hood Jr., *The History and Development of the Louisiana Civil Code*, „Louisiana Law Review” 1958, t. 19, nr 1; H.P. Dart, *Place of the Civil Law in Louisiana*, „Tulane Law Review” 1930, t. 4, nr 2.

11 J. Rudnicki, *Wymiar praktyczny tradycji prawnej: ewolucja rezerwy w prawie Luizjany w kontekście pytań o przyszłość zachowku w Polsce*, „Transformacje Prawa Prywatnego” 2020, nr 4, s. 200.

12 Szczegółowe omówienie historii luizjańskiego *mixed jurisdiction* wykracza jednak poza ramy niniejszego opracowania. W tym zakresie zob. m.in. J. Zekoll, *The Louisiana Private-Law System: The Best of Both Worlds*, „Tulane European & Civil Law Forum” 1995, t. 10; R. McKenna, *A Historical Account of Louisiana’s Civil Law. A Civil Law Island in the United States*, „Common Law Review” 2001, t. 2, nr 1; O. Moreteau, *De Revolutionibus: The Place of the*

13 Można tu wskazać trzy akty prawne o zasadniczym znaczeniu – *Digeste des lois civiles actuellement en force dans le territoire d’Orléans, avec les changements et améliorations adaptés à son present système de gouvernement* (ang. *A Digest of the Civil Laws now in force in the Territory of Orleans, with Alterations and Amendments Adapted to its Present System of Government*), nazywany popularnie Kodeksem cywilnym z 1808 r., *Civil Code of the State Louisiana* z 1825 r. oraz obowiązujący do dziś *The Revised Civil Code of the State of Louisiana* z 1870 r.

14 O starciach w zakresie utrzymania *civil law* w Luizjanie pisze np. J.T. Hood Jr., *The History...*, s. 23 i n.

dekadę wcześniej ciało doradcze – Instytut Prawa Stanowego Luizjany (*Louisiana State Law Institute*)¹⁵.

Choć w XIX w. Luizjana uważana była za system prawny *civil law*¹⁶, z początkiem kolejnego stulecia coraz bardziej dawały się jednak zauważyć odstępstwa w stosowaniu prawa na rzecz *common law*, objawiające się przykładowo w przywiązaniu do doktryny *stare decisis* i cytowania w uzasadnieniach wyroków poszczególnych rozstrzygnięć spraw, a nie przepisów prawa stanowionego, obecności przypominających kontynentalne delikty *torts* czy w ukierunkowaniu edukacji prawniczej na naukę przedmiotów powiązanych z *common law*. Powyższe argumenty podniósł w 1937 r. w swoim kontrowersyjnym esejem Gordon Ireland, profesor prawa na Uniwersytecie Stanowym Luizjany, konkludując, że Luizjana musi pożegnać się z tradycją przeszłości i pokornie pogodzić z losem jednego ze stanów, w których panuje *common law*¹⁷. Zreferowanie naukowego ożywienia i wielkiej prawniczej debaty, jaką wywołała wypowiedź Irelanda, wykracza poza ramy niniejszego opracowania. Dość powiedzieć, że rzesza luizjańskich prawników zaczęła gorąco negocjować tezy profesora, udowadniając nie tylko fakt obowiązywania prawa cywilnego w Luizjanie, ale przede wszystkim prezentując zalety, jakie można czerpać z łączenia tradycji prawnych *common law* i *civil law*¹⁸.

Chociaż porządek prawny Luizjany po jej zakupie w 1803 r. nigdy nie był „aranżowany” wyłącznie jako system *civil law* (choćaby ze względu na uczestnictwo

Luizjany w Unii, system sądownictwa czy model kształcenia prawników¹⁹), to nie ulega jednak wątpliwości, że w stanie tym wykształciło się rozumiane w sposób kontynentalny prawo prywatne, a dowodem na jego obecność nie jest wyłącznie formalne istnienie kodeksu cywilnego, notabene tracącemu swoją centralną pozycję ze względu na proces dekodyfikacji²⁰. Istotna jest raczej obserwacja, że ów kodeks porządkował i dalej porządkuje życie obywateli w ich codziennych relacjach majątkowych²¹.

3. Wprowadzenie trustu do prawa Luizjany

3.1. Stan do momentu przyjęcia *Trust Estate Act* z 1920 r.

Kodeksy cywilne (czerpiące w dużej mierze z Kodeksu Napoleona z 1804 r.) okazały się być na wspólnym z Konstytucją Luizjany opornym gruntem dla koncepcji trustu – stanowiącej dla *common law* i podsystemu *equity* instytucję kluczową, będącą bodaj najważniejszym wytworem tej kultury prawnej²². Paradoksalnie, pomimo znaczenia tej instytucji, trudno jest przedstawić jej jedną, wyczerpującą definicję. Z uwagi na fakt, że problematyka ta była wielokrotnie podnoszona w polskiej literaturze²³, dla celów niniejszego opracowania można ograniczyć się do definicji zawartej w art. 2 Konwencji haskiej o prawie własności

19 Tamże, s. 836 i n.

20 O. Moreteau, *De Revolutionibus...*, s. 55.

21 A.N. Yiannopoulos, *Louisiana...*, s. 840.

22 G. Moffat, G. Bean, J. Dewar, *Trusts Law. Texts and Materials*, Cambridge 2005, s. 1. Wybitny angielski historyk i prawnik F.W. Maitland określił nawet rozwój idei trustu jako „najbardziej wyróżniające się osiągnięcie angielskich prawników” w dziedzinie jureksprudenckiej. Zob. F.W. Maitland, A.H. Chaytor, W.J. Whittaker, J. Brunyate, *Equity. A Course of Lectures*, Cambridge 1969, s. 23.

23 Zob. np. P. Stec, *Powiernictwo w prawie polskim na tle porównawczym*, Kraków 2005; M. Zachariasiewicz, *Trust i inne stosunki powiernicze w prawie porównawczym i prawie prywatnym międzynarodowym*, Katowice 2016, s. 26, przypis 15; R. Rykowski, *Pojęcie powiernictwa – konstrukcja prawna zarządu powierniczego*, Kraków 2005. Z nowszych opracowań zob. np. K. Górniak, *Trust w prawie kontynentalnym*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2022, z. 2, 279 i n.

15 Zgodnie z § 21, rozdziału 4 tytułu 24 *Revised Statutes* (RS 24:201), „Instytut Prawa Stanowego Luizjany (*Louisiana State Law Institute*), zorganizowany pod nadzorem Rady Nadzorczej Uniwersytetu Stanowego Luizjany oraz College'u Rolniczego i Technicznego (*Board of Supervisors of the Louisiana State University and Agricultural and Mechanical College*), z siedzibą w Szkole Prawa Uniwersytetu Stanowego Luizjany (*Law School of the Louisiana State University*) jest powołany, utworzony i zorganizowany jako oficjalna komisja doradcza do spraw rewizji prawa, agencja reform prawa oraz agencja badań prawnych stanu Luizjana”. Zob. też O. Moreteau, *De Revolutionibus...*, s. 43–45.

16 A.N. Yiannopoulos, *Louisiana Civil Law: A Lost Cause?*, „Tulane Law Review” 1980, t. 54, nr 4, s. 834.

17 Tamże.

18 Tamże, s. 835.

wym dla trustów i ich uznawaniu z 1985 r.²⁴, zgodnie z którą „termin *trust* odnosi się do relacji prawnej stworzonej – *inter vivos* lub na wypadek śmierci – przez osobę [zwaną] założycielem (*settlor*), kiedy to majątek zostaje przekazany pod kontrolę powiernika (*trustee*), na rzecz beneficjenta trustu (*beneficiary*) albo na określony cel”²⁵.

Trust, z uwagi na swoją niebywałą elastyczność, może pełnić rozmaite funkcje – jest chociażby znakiem narzędziem do gromadzenia majątku i zarządzania nim, dzięki czemu ułatwia sukcesję międzypokoleniową. Może też chronić interesy beneficjentów (np. małoletnich, marnotrawców), a nawet „zastępować” tradycyjny testament. Trust znajduje zastosowanie w obrocie finansowym i handlowym (np. w zakresie inwestycji zbiorowych), jest wykorzystywany w obszarze racjonalizacji podatkowej przedsiębiorstw czy też stanowi dogodny instrument dla prowadzenia działalności charytatywnej²⁶. Wszystkie te obszary zastosowań trustu świadczą o tym, że nie jest to instytucja pozbawiona znaczenia praktycznego i może być wykorzystywana w istotnych kontekstach społecznych.

24 *Convention of 1 July 1985 on the Law Applicable to Trusts and on their Recognition* (ang.), tekst Konwencji dostępny na stronie: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=59> (dostęp: 18.07.2023). Z uwagi na kolizyjnoprawne cele Konwencji trust definiowany jest tam dość szeroko. Zob. także P. Matthews, Ch. Mitchell, J. Harris, S. Agnew, *Underhill and Hayton. Law Relating to Trusts and Trustees*, London 2022, s. 10–11 oraz L. Tucker, N. Le Poidevin, J. Brightwell, *Lewin on Trusts*, London 2020, s. 3, gdzie autorzy omawiają wskazaną definicję i jej niedostatki.

25 W dalszej części art. 2 Konwencji wymienione są cechy charakterystyczne trustu: „[t]rust posiada następujące cechy – a) majątek powierniczy tworzy odrębną masę majątkową i nie jest częścią majątku własnego powiernika; b) tytuł do majątku powierniczego przysługuje powiernikowi albo innej osobie działającej w jego imieniu; c) powiernik ma prawo i obowiązek, za które odpowiada, do zarządzania, użytkowania lub dysponowania majątkiem powierniczym, zgodnie z postanowieniami trustu i specjalnymi obowiązkami nałożonymi na powiernika przez prawo”.

26 G. Moffat, G. Bean, J. Dewar, *Trusts...*, s. 31–32; E.F. Martin, *Louisiana's Law of Trusts 25 Years after Adoption of the Trust Code*, Louisiana Law Review 1990, t. 50, nr 3, 505–508.

Jak jednak wspomniałam, Luizjana napotkała trudności w implementacji trustu do swojego porządku prawnego. W literaturze wskazuje się w tym zakresie na zasadnicze dwa problemy natury prawnej. Po pierwsze, nieznamość koncepcji własności podzielonej w takim rozumieniu, w jakim zna ją tradycja *common law*. Własność w anglosaskim truciście dzieli się bowiem między powiernika (któremu w świetle *common law* przysługuje do majątku trustu *legal title*) oraz beneficjenta trustu (którego uprawnienia wywodzą się z podsystemu *equity* i wyposażają go w *beneficiary [equitable] title*)²⁷. Po drugie, istniejąca w kontynentalnej tradycji prawnej reguła polegająca na natychmiastowym przejściu uprawnień (widoczna w przypadku np. dziedziczenia), wykluczająca między innymi wskazywanie jako beneficjentów trustu osób nieistniejących w chwili śmierci powierzającego czy zarządzanie przez jedną osobę majątkiem, który później ma ostatecznie trafić do innego beneficjenta²⁸.

Owe bariery prawne wyrażał każdy ze wspomnianych wyżej aktów prawnych, przede wszystkim poprzez zacerpnięty wprost z Kodeksu Napoleona zakaz substytucji i fideikomisów²⁹. Pierwsze z tych pojęć odnosiło się wyłącznie do podstawienia powierniczego, a więc zakaz obejmował dyspozycje, w których dana osoba miała otrzymać rzecz na czas swojego życia (bez możliwości alienacji), a potem wydać ją substytutowi³⁰. Dyspozycja tego przepisu nie obejmowała tzw. substytucji zwykłej (wulgarnej), w której własność miała przejść na substytuta wtedy, gdy pierwsza osoba nie będzie mogła lub chciała tej rzeczy przyjąć³¹. Fideikomis, opierający się w końcu na konstrukcji prawnej substytucji, polegał na przekazaniu własności jednej osobie wraz z poleceniem, aby rzecz tę wydać kolejnej osobie, dla której była

27 Zob. np. R.J. Jr. Scalise, *Some Fundamentals of Trusts: Ownership or Equity in Louisiana?*, „Tulane Law Review” 2017, t. 92, nr 1, s. 60–61; K. Górniak, *Trust...*, 292 i n.

28 Zob. np. E.F. Martin, *Louisiana's Law...*, s. 509–510; E.F. Martin, *Adopting a Trust Law Adapted to Civil Law Principles – The Example of Louisiana*, „International Legal Practitioner” 1986, t. 11, nr 1, s. 10. Por. R.S. 9:1891.

29 J. Dainow, *The Introduction of the Trust in Louisiana*, „Canadian Bar Review” 1961, t. 39, nr 3, s. 397, 399.

30 E.F. Martin, *Louisiana's Law...*, s. 509.

31 J. Dainow, *The Introduction...*, s. 397.

w rzeczywistości przeznaczona. Judykatura pokazywała jednak, że definicja ta nie była do końca jasna³².

Takie dyspozycje, w których obdarowany, dziedzic lub legatariusz otrzymywałby rzecz, którą następnie musiałby zachować dla osoby trzeciej lub ją jej wydać, były wówczas w Luizjanie z mocy prawa nieważne³³. Omawiane regulacje na poziomie Kodeksu cywilnego stanowiły jeden z argumentów używanych w debacie nad luizjańskim trustem; nie można było wykreować trustu w systemie prawnym, który tak zaciekle

stującego dalsze zmiany. Polegał on na wprowadzeniu wyjątku od obowiązującego zakazu podstawień w przypadku darowizn dla powierników (*trustees*) na cele edukacyjne, charytatywne i kulturalne oraz dla instytucji o takich celach – niezależnie od tego, czy już istnieją, czy mają dopiero powstać³⁶. Interesującym zbiegiem okoliczności jest, że w tym czasie Paul Tulane dokonywał (lub miał właśnie zamiar dokonywać) darowizn na rzecz nazwanego na jego cześć Tulane University w Nowym Orleanie³⁷.

Daje się zaobserwować silny antagonizm emocjonalny – strach przed nieznaną instytucją prawną, „koniem trojańskim” mogącym bezpowrotnie rozbić porządek prawny Luizjany.

manifestuje swój brak akceptacji dla dualistycznej koncepcji własności³⁴. Podkreśla się jednak, że zaważył tutaj też silny antagonizm emocjonalny – strach przed nieznaną instytucją prawną, „koniem trojańskim” mogącym bezpowrotnie rozbić porządek prawny Luizjany. Z bardziej praktycznego punktu widzenia silnie podkreślano, że trust stwarza ryzyko wyjęcia ziemi z obrotu na długi czas. Negatywny stosunek do trustu przejawiał się również w orzecznictwie. Sądy stanowe w zasadzie bez zastanowienia kwalifikowały trusty jako niedozwolone podstawienia czy fideikomisy i odmawiały ich uznawania³⁵.

Wrogość dla koncepcji trustu utrzymywała się do 1882 r., a więc małego przełomu legislacyjnego, zwi-

Kolejne niewielkie kroki w kierunku wprowadzenia trustu zostały wykonane wraz z przyjęciem ustaw z lat 1902, 1910 i 1914, kiedy to m.in. przyznano bankom możliwość działania w pewnych obszarach związanych z powiernictwem – przykładowo mogły one być powiernikami³⁸ czy posługiwać się terminem „trust” w tytułach korporacyjnych³⁹. Jednak w żadnym z tych aktów prawnych nie zdefiniowano jasno trustu – co więcej, wręcz unikano użycia tego terminu. Faktem jednak pozostaje, że pierwotna niechęć do omawianej instytucji zostawała powoli przełamywana, a dobrym tego znakiem było powolne przyjmowanie trustu do hermetycznego języka prawnego Luizjany⁴⁰.

3.2. Trust Estate Act z 1920 r.

Początek lat 20. XX w. zapisał się w historii prawa Luizjany jako zwiastun korzystnych dla idei trustu,

32 Tamże. Zob. *Succession of McCan* (1895), 48 La. Ann. 145.

33 Zob. art. 40 Kodeksu z 1808 r., art. 1507 Kodeksu z 1825 r. i art. 1520 Kodeksu z 1870 r. (w brzmieniu przed nowelizacją). Tekst najpóźniejszego z wymienionych kodeksów w brzmieniu na rok 1940 wraz z odnośnikami do odpowiadających mu przepisów z wcześniejszych aktów prawnych jest dostępny na stronie: http://digitalcommons.law.lsu.edu/la_civilcode_book_iii/3 (dostęp: 18 lipca 2023).

34 J. Dainow, *The Introduction...*, s. 397.

35 Tamże.

36 *Act 124* z 1882 r.. Tamże, s. 397–398.

37 Tamże.

38 R.G. Patton, *Trust Systems in the Western Hemisphere*, „Tulane Law Review” 1945, t. 19, nr 3, s. 412.

39 J. Dainow, *The Introduction...*, s. 398.

40 Tamże.

choć krótkotrwałych, zmian. Ustawą z 1920 r.⁴¹ umożliwiono tworzenie trustów prywatnych na okres maksymalnie dziesięciu lat od śmierci założyciela, a jeżeli beneficjent był nieletni w chwili śmierci donatora – na okres dziesięciu lat od osiągnięcia przez beneficjenta pełnoletniości. Co jednak ważne, dopuszczono – tak jak w klasycznym angloamerykańskim trustie – własność podzieloną w relacji powiernika i beneficjenta⁴². Tak czy inaczej, omawiana ustawa była wyjątkowo lakoniczna i nie odnosiła się do większości kwestii dotyczących funkcjonowania trustu, np. pomijała problematykę praw i obowiązków założyciela trustu, powiernika i beneficjentów⁴³. Oczywiście wprowadzenie trustu nie byłoby możliwe bez zmiany Konstytucji stanowej – stosowną poprawkę umożliwiającą tworzenie trustów wprowadzono w 1921 r.⁴⁴

Omawiana ustawa została uchylona w 1935 r., co przekreśliło chwilowo szanse na rozwój stosunków powierniczych w Luizjanie. Po tej dacie nie tylko uniemożliwiono tworzenie nowych trustów, ale także zamierzano rozciągnąć ten skutek na już funkcjonujące trusty, unieważniając je. Co do tej ostatniej kwestii wypowiedział się Sąd Najwyższy Luizjany w sprawie *Succession of Manning* (1936)⁴⁵, uznając retroaktywny skutek ustawy uchylającej za sprzeczny z Konstytucją stanową. Dotychczas utworzone trusty mogły więc dalej funkcjonować, jednakże ich działanie było faktycznie pozbawione jakiegokolwiek podstawy prawnej⁴⁶.

Wskazuje się, że uchylenie Trust Estate Act z 1920 r. było podyktowane bardziej względami politycznymi aniżeli wymogami prawnymi. Należy odnotować za Josephem Dainowem, że – ku zdziwieniu wielu osób – w latach obowiązywania Trust Estate Act trusty funkcjonowały bez wstrząsania systemem *civil law*; ponadto ich obecność w zasadzie nie indukowała sporów sądowych⁴⁷. Pierwszy okres obowiązywania trustów w Luizjanie, pomimo niechęci legislatury,

był więc stosunkowo stabilny i świadczył o dobrze przyjętej wśród obywateli Luizjany recepcji instytucji trustu. Ponadto podkreśla się, że pomimo swojej krótkotrwałości Trust Estate Act z 1920 r. wywarł istotny wpływ na późniejszą legislację stanową w dwóch aspektach – umożliwił obywatelom Luizjany zapoznanie się z obcą im koncepcją trustu, a także utorował drogę do dopuszczenia obejmowania trustem *legitime*, a więc części nierozrządzałnej majątku spadkowego, wynikającej z istniejącego w Luizjanie systemu rezerwy spadkowej⁴⁸.

3.3. Nowy akt prawny – *Trust Estates Law z 1938 r.*

Luka prawna po uchyleniu pierwszej ustawy regulującej trusty dała się odczuć w Luizjanie w trzech aspektach. Po pierwsze, obywatele stali się świadomi istnienia instytucji prawnej trustu, która była przeciwieństwem wszechobecna i szeroko wykorzystywana w całych Stanach Zjednoczonych. Po drugie, część Luizjańczyków posiadających znaczne majątki zaczęła wyprowadzać swoje mienie za granice stanu i tam tworzyć trusty. Wreszcie po trzecie – wzrost federalnego podatku dochodowego wywołał zainteresowanie racjonalizacją podatkową, polegającą na m.in. umiędzytym lokowaniu swoich aktywów⁴⁹.

Chęć korzystania z licznych zalet trustu zaczęła więc dawać o sobie znać z coraz większą siłą. W 1937 r. Louisiana Bankers Association zwróciło się do ówczesnego gubernatora z żądaniem nowej regulacji prawnej dotyczącej trustów. Zdaniem stowarzyszenia taka ustawa miała zaradzić odpływowi kapitału do innych stanów, a także zagwarantować obywatelom Luizjany takie prawa, jakimi cieszy się cała reszta Stanów Zjednoczonych. Rosnącą potrzebę społeczną trustu w systemie *civil law* można było zrealizować dwojako – albo próbując dostosować istniejące prawo cywilne tak, aby znane instytucje prawne mogły spełniać funkcje trustu, albo implementując trust w jego klasycznej postaci. Luizjana wybrała to ostatnie rozwiązanie, przyjmując

41 Act 107 z 1920 r. Tamże, s. 398–399.

42 E.F. Martin, *Louisiana's Law...*, s. 510.

43 J. Dainow, *The Introduction...*, s. 398–399.

44 Tamże.

45 185 La. 894.

46 F.F. Stone, *Trusts in Louisiana*, „The International and Comparative Law Quarterly” 1952, t. 1, nr 3, s. 371.

47 J. Dainow, *The Introduction...*, s. 399.

48 H.S. Daggett, *Progress Report on Louisiana's Trust Estates Act*, „Louisiana Law Review” 1949, t. 10, nr 1, s. 47. Zob. też R.J. Jr. Scalise, *Some...*, s. 54, gdzie autor powołuje się na przytoczone wnioski H.S. Daggett.

49 J. Dainow, *The Introduction...*, s. 399.

w 1938 r. nową ustawę, nazwaną Trust Estate Act⁵⁰. Co ciekawe, ustawa ta była pierwszym kompletnym *trust code* przyjętym przez północnoamerykański stan⁵¹.

Prace nad tą ustawą, będącą w istocie zlepkiem różnych dostępnych w tym czasie aktów prawnych, były szeroko komentowane i krytykowane – głównym zarzutem była rzekoma stronniczość regulacji ze względu na fakt, że projektodawcą było stowarzyszenie bankierów⁵². Pomimo tych zarzutów oraz licznych źródeł⁵³ Trust Estates Law z 1938 r. był jednak uznawany za całkiem logiczną, spójną i stabilną ustawę, a na pewno był taką w porównaniu z Trust Estate Act z 1920 r. Ta ostatnia bowiem była raczej eksperymentem, mającym za zadanie „przetestować” trust w porządku prawnym nieprzyjmującym *common law*⁵⁴.

Trust Estates Act z 1938 r. starał się oddawać swego rodzaju asymilację konceptu charakterystycznego dla *common law* z najważniejszymi założeniami doktryny kontynentalnego prawa cywilnego. Tak jak w poprzedniej ustawie, również i teraz zezwolono na wyłom w jednolitej koncepcji własności i – w zgodzie z restrykcją wynikającą z Konstytucji – ograniczono czas trwania trustu na okres dziesięciu lat⁵⁵. Początkowo ustawa nie wprowadzała wielu innowacji w porównaniu do Trust Estate Act z 1920 r., a co za tym idzie – nie rozwiązywała problemów wynikających z niesatysfakcjonującego dopasowania Trust Estate Law do obowiązującego Kodeksu cywilnego. Przełom nastąpił w 1952 r., kiedy prawo Luizjany po raz pierwszy w historii zezwoliło na utworzenie trustu na czas życia beneficjenta. Z kolei w 1962 r., torując już powoli

drogę nowej ustawie, legislatura stanowa uchyliła zakaz fideikomisów z art. 1520 Kodeksu cywilnego z 1870 r., a także – za zgodą obywateli – uchwaliła analogiczną poprawkę Konstytucji stanowej, dopuszczając przy tym w specyficzny sposób substytucję w trustach⁵⁶. Było to po części spowodowane wystąpieniem problemów orzeczniczych związanych z substytucjami w sprawach *Succession of Guillory* (1957)⁵⁷ oraz *Succession of Meadors* (1961)⁵⁸. Nie wdając się w szczegóły obu tych przypadków, w każdym z nich dochodziło do stworzenia konstrukcji *mortis causa*, w której spadkodawca ustanawiał trust i zawierał w nim podstawienie, które stanowiło – zdaniem sądów – niedozwoloną substytucję⁵⁹. W tym samym roku wprowadzono do Trust Estate Act jeszcze kilka innych zmian, m.in. doprecyzowujących czas trwania trustu czy potwierdzających możliwość tworzenia trustu, w którym można ustanowić oddzielnych beneficjentów do majątku powierniczego i dochodów, które ten majątek przynosi⁶⁰.

3.4. Przyjęcie Louisiana Trust Code z 1964 r.

Wielokrotnie poprawiana ustawa, pomimo przyjmowania zdawałoby się coraz bardziej pożądanego kształtu, posiadała wiele niedoskonałości. W związku z tym Luizjana podjęła decyzję o rewizji obowiązującego aktu prawnego⁶¹. W 1959 r. Louisiana Law Institute wyznaczył na referenta przygotowywanej ustawy Leonarda Oppenheima, który na czele specjalnie powołanej Trust Advisory Committee opracował nowy akt prawny. Uchwalony w 1964 r. Louisiana Trust Code był wyrazem pewnego kompromisu legislacyjnego, mającego na celu zachowanie dziedzictwa *civil law* wraz z zapewnieniem sprawnie funkcjonującej ustawy trustowej⁶². Warto odnotować, że postanowienia dotyczące trustów nie zostały włączone do Kodeksu cywil-

50 Tamże. Stało się tak m.in. z uwagi na pożądaną uniformizację prawa międzystanowego.

51 R.G. Patton, *Trust...*, s. 412.

52 F.F. Stone, *Trusts...*, s. 372.

53 Autorzy korzystali w dużym zakresie z Restatement of the Law of Trust z 1935 r., przyjętego przez Instytut Prawa Amerykańskiego (American Law Institute). Ponadto inspirowali się trzema projektami przedstawionymi przez komisarzy Uniform State Laws (Uniform Trust Act, Uniform Principal and Income Act, Uniform Trustee's Accounting Act) oraz Model Spendthrift Trust Statute przygotowanym przez Dean'a Griswolda z Harvard Law School. Zob. J. Dainow, *The Introduction...*, s. 400 i powołana tam literatura.

54 Tamże.

55 Tamże, s. 401.

56 E.F. Martin, *Louisiana's Law...*, s. 510–511.

57 232 La. 213.

58 135 So.2d 679.

59 L. Oppenheim, *A New Trust Code for Louisiana: Some Basic Policy Considerations*, „Louisiana Law Review” 1963, t. 23, nr 4, s. 622; K.V. Lorio, *Louisiana Trusts: The Experience of a Civil Law Jurisdiction with the Trust*, „Louisiana Law Review” 1982, t. 42, nr 5, s. 1729–1730.

60 K.V. Lorio, *Louisiana...*, s. 1730.

61 L. Oppenheim, *A New Trust Code...*, s. 621.

62 Tamże.

nego, a stały się odrębną ustawą zamieszczoną w *Revised Statutes*, w tytule 9 (*Civil Code – Ancillaries*)⁶³.

Droga, którą obrali projektodawcy, nie była oczywista. Założeniem nowej ustawy było bowiem przejście

na poziomie akademickim, okazały się zwłaszcza dwie kwestie – przyjęcie tzw. „teorii tytułu” (odnoszącej się do zasadności odnoszenia się w konstrukcji prawnej trustu do anglosaskiej siatki pojęciowej) oraz nieod-

Uchwalony w 1964 roku *Louisiana Trust Code* był wyrazem pewnego kompromisu legislacyjnego, mającego na celu zachowanie dziedzictwa *civil law* wraz z zapewnieniem sprawnie funkcjonującej ustawy trustowej.

modelu trustu angloamerykańskiego w całości oraz wprowadzenie niezbędnych zmian, które pozwoliłyby na lepsze dopasowanie tej instytucji do siatki pojęciowej i zasad prawa Luizjany⁶⁴. Ustawa miała umożliwić „jasność i pewność” używania terminu prawnego „trust” poprzez dokładne wskazanie zakresu zastosowania omawianego pojęcia w luizjańskim języku prawnym, a także wprowadzić ułatwienia w kwestiach podatkowych i planowaniu rodzinnej sukcesji majątkowej⁶⁵. Naśladując *Trust Estate Law* z 1938 r., *Louisiana Trust Code* miał zawierać wszystkie koncepcje ujęte w ramach poprzedniej ustawy, a ponadto wprowadzać rozwiązania mające na celu uatrakcyjnienie omawianej instytucji wśród luizjańskich prawników – wszak dość zachowawcze korzystanie z możliwości dawanych przez trust było jedną z bolączek ówczesnego prawa⁶⁶.

Kształt owych zmian w *Louisiana Trust Code* był poddawany szerokim dyskusjom, zarówno w *Advisory Committee*, jak i *Council of the Louisiana Law Institute*. Pośród różnych kwestii podnoszonych podczas prac tych organów szczególnie krytykowane, przynajmniej

wołałość trustu (w projekcie trust miał być nienaruszalny, tzn. nie mógł być rozwiązany przez żadną ze stron, nawet jeśli wyraziły one taką wolę)⁶⁷.

4. Angloamerykańska koncepcja trustu z *Louisiana Trust Code* z 1964 r. a dziedzictwo prawne Luizjany

Wyżej wskazane problemy nie były jednak jedynymi, przed jakimi stanęli twórcy nowej ustawy regulującej trusty. Jak się okazuje, przeszkody napotkano szczególnie przy konstrukcjach prawnoprywatnych wywodzących się z tradycji kontynentalnej, które Luizjańczycy uważają za kluczowe elementy ich dziedzictwa prawnego.

4.1. Zakaz substytucji

Od samych początków zmagania z wprowadzeniem trustu do prawa Luizjany wyrażony w Konstytucji Luizjany oraz Kodeksie cywilnym zakaz substytucji i fideikomisów był dla trustu wielką przeszkodą o charakterze instytucjonalnym. Sytuacja ta zmieniła

63 Na temat *Revised Statutes* i dekodyfikacji prawa cywilnego w Luizjanie zob. O. Moreteau, *De Revolutionibus...*, s. 53 i n.

64 L. Oppenheim, *New Trust Code for Louisiana – Act 338 of 1964*, „*Tulane Law Review*” 1965, t. 39, nr 2, s. 188–189.

65 Tenże, *A New Trust Code...*, s. 621–622.

66 Tenże, *New Trust Code...*, s. 187.

67 Szerzej w tym zakresie: zob. R.A. Pascal, *Of Trusts, Human Dignity, Legal Science, and Taxes – Suggested Principles for a Louisiana Trust Estates Law*, „*Louisiana Law Review*” 1963, t. 23, nr 4; D.W. Robertson, *Some Interesting Features of the Proposed Trust Code*, „*Louisiana Law Review*” 1964, t. 24, nr 4; L. Oppenheim, *New Trust Code...*, s. 188–189.

się dopiero w 1962 r., kiedy to w związku tzw. *remedial legislation*⁶⁸, w drodze odpowiednich poprawek w stanowej ustawie zasadniczej oraz Kodeksie cywilnym, dopuszczono stosowanie podstawień w trustach. Jednak nawet po przyjęciu Louisiana Trust Code nie od razu zaakceptowano możliwość ustanawiania substytutów w truście⁶⁹. Znakomitym tego przykładem jest sprawa Crichton p. Succession of Gredler (1970)⁷⁰, w której Sąd Najwyższy Luizjany uznał, że ustanowiony tam w testamentie trust jest nieważny ze względu na fakt, że zawierał substytucje – zdaniem Sądu – wywierające swój skutek już po zakończeniu trustu⁷¹. Z biegiem czasu orzecznictwo zaczęło być nieco bardziej przychylnie dla luizjańskich trustów, np. w sprawie *Succession of Materiste* (1973)⁷², gdzie za pomocą zabiegów wykładni sąd zinterpretował substytucję jako podstawienie zwykłe⁷³. Później dozwolono na umieszczanie w trustach postanowień, co do których wcześniej pojawiały się wątpliwości orzecznicze, stosując bardziej liberalną wykładnię prawa⁷⁴.

4.2. Tytuł prawny a własność majątku trustowego

Zasygnalizowanym już wcześniej ważnym problemem jest kwestia, czy ten, komu przysługuje tytuł prawny (*legal title*) do majątku powierniczego – a więc powiernik – jest również właścicielem powierzonego majątku. Jeśli tak, to czy przysługuje mu prawo własności w tradycyjnym, kontynentalnym ujęciu? Ze względu na ogólne założenie twórców Louisiana Trust Code polegające na recepcji angloamerykańskiego modelu trustu w możliwie najpełniejszym zakresie postanowiono zachować zasadę, że to *trustee* jest posiadaczem tytułu prawnego do majątku trustowego⁷⁵.

Tak czy inaczej, konflikt pomiędzy jednolitą koncepcją własności a przejściem tytułu prawnego do majątku trustu na powiernika objawia się w praktyce i zdaje się, że nie został ostatecznie rozwiązany⁷⁶. Trudności w operowaniu tymi pojęciami i ich rozumieniu są doskonale uwidocznione w znanej sprawie Reynolds p. Reynolds (1979), w której problem prawny dotyczył wskazania, czy dochód wygenerowany przez majątek trustowy należy do majątku osobistego beneficjentki (pani Reynolds), czy może został objęty wspólnością małżeńską z jej byłym małżonkiem; to z kolei sprowadzało się do ustalenia, kto jest właścicielem majątku powierniczego (beneficjentka czy może powiernik). Sprawa trafiła ostatecznie do stanowego Sądu Najwyższego, któremu trudno było zająć jednolite stanowisko⁷⁷. Zdaniem większości sędziów uprawnienia pani Reynolds jako *principal beneficiary* to „wyraźnie mniej niż pełna własność”⁷⁸. Zdanie odrębne w tej sprawie wyraził sędzia Dixon, który stwierdził, że dochód z majątku trustowego można bardziej niż za korzyść (znane *civil law* jako chociażby w przypadku użytkowania) uznać za rodzaj renty czy świadczeń alimentacyjnych, wchodzących w skład majątku odrębnego z uwagi na fakt „niepełnej własności” przysługującej pani Reynolds⁷⁹.

Doktryna zgodnie wskazuje, że sprawa Reynolds v. Reynolds obnaża niedoskonałości funkcjonowania angloamerykańskiego modelu trustu w Luizjanie⁸⁰. Kathryn Venturatos Lorio stwierdza, że dokonana przez Sąd Najwyższy charakterystyka uprawnień powiernika i beneficjenta jest „raczej słabo określona”⁸¹.

title to the trust property is transferred to be administered by him as a fiduciary. (RS 9:1781).

68 L. Oppenheim, *New Trust Code for Louisiana – Some Steps toward Its Achievement*, „Tulane Law Review” 1963, t. 37, nr 2, s. 171 i n.

69 K.V. Lorio, *Louisiana...*, s. 1731.

70 256 La. 156.

71 K.V. Lorio, *Louisiana...*, s. 1731.

72 273 So.2d 617.

73 K.V. Lorio, *Louisiana...*, s. 1731–1732.

74 Szerzej na ten temat zob. także oraz E.F. Martin, *Louisiana's Law...*, 526–530.

75 K.V. Lorio, *Louisiana...*, s. 1733. Zgodnie z definicją ustawową, powiernik jest osobą, na którą przenoszony jest tytuł do majątku powierniczego: *A trustee is a person to whom*

76 R.J. Jr. Scalise, *Some...*, s. 98, rozdział E. Chase, § 1:3. *Divided ownership of trust property in Louisiana*, w: E. Chase, *11 La. Civ. L. Treatise. Trusts*, Westlaw.

77 388 So.2d 1135. Zob. D.W. Gruning, *Reception of the Trust in Louisiana: the Case of 'Reynolds v. Reynolds'*, „Tulane Law Review” 1982, t. 57, nr 1, s. 102 i n., gdzie autor szczegółowo przedstawia omawianą sprawę i różnorodność zajmowanych w niej stanowisk. Zob. także K.V. Lorio, *Louisiana Trusts...*, s. 1734.

78 R.J. Jr. Scalise, *Some...*, s. 98.

79 K.V. Lorio, *Louisiana...*, s. 1735.

80 Zob. np. R.J. Jr. Scalise, *Some...*, s. 98.

81 K.V. Lorio, *Louisiana...*, s. 1735.

Z kolei David William Gruning pisze, że omawiana sprawa pokazuje niekompletność procesu recepcji trustu w Luizjanie i podkreśla przy tym, że dopóki luizjański trust nie będzie „prawdziwie cywilistyczną instytucją, pozostającą w harmonii z całością prawa Luizjany”, dopóty korzystanie z tej instytucji może powodować niestabilność i nieprzewidywalność orzecznictwa, a przez to zniechęcać do korzystania z powiernictwa⁸². Zdaniem tego autora poszukiwanie właściciela w konstrukcji prawnej zaczerpniętej z *common law* jest o tyle niewłaściwe, że Anglosasi mają diametralnie różne podejście do rozumienia tego pojęcia, przez co nie przypisują prawa własności (tak jak jest ono rozumiane w *civil law*) ani powiernikowi, ani beneficjentowi trustu. Natomiast w tradycji kontynentalnej w każdym przypadku dąży się do określenia właściciela, bo założeniem tej tradycji jest, że – niezależnie od istniejącego trustu – komuś własność musi przysługiwać⁸³.

Próbę definitywnego rozstrzygnięcia omawianego problemu (przynajmniej na poziomie orzeczniczym) podjęto w sprawie *Bridges v. Autozone Properties, Inc.* (2005)⁸⁴, w której prawo własności zostało ostatecznie przypisane powiernikowi. Trust na gruncie tego orzeczenia byłby rozumiany jako rodzaj umowy na rzecz osoby trzeciej, w której beneficjent trustu miałby jedynie prawa obligacyjne wobec *trustee*. Zaznacza się, że takie rozstrzygnięcie jest o tyle nieszczęśliwe, że Louisiana Trust Code z 1964 r., tak samo jak jego poprzednik z 1938 r., nie przesądza kwestii własności, a na pewno nie zrównuje „tytułu” do majątku z prawem własności majątku trustowego. Co więcej, trudno uznać, że powiernikowi przysługuje pełna własność w sensie cywilistycznym, ponieważ ważny jej atrybut (tj. możliwość czerpania korzyści z owego majątku) jest zarezerwowany jedynie dla beneficjenta⁸⁵.

W nowszej literaturze przedmiotu podsuwane są różne rozwiązania omawianego konfliktu. Zdaniem Michaela McAuley’a wymagana jest rekoncyliacja zastanych pojęć i uznanie, że „trust ma swój własny świat” i nie można go wtłoczyć w ramy własności rozu-

mianej tak, jak w *civil law*. Z tego powodu w prawie rzeczowym Luizjany powinny istnieć dwa oddzielne podsystemy, „schematy” (*schemes*) – jeden dla tradycyjnej własności (*ownership*), drugi dla trustów, gdzie funkcjonowałoby pojęcie „zarządzania” (*management*)⁸⁶. Natomiast zdaniem Ronalda J. Scalise’a (*notabene* krytykującego m.in. wyrok *Bridges v. Autozone Properties, Inc.*) zarówno powiernikowi, jak i beneficjentowi trustu przysługują specyficzne prawa rzeczowe (*real rights*), co również wymykałoby się cywilnoprawnej klasyfikacji opartej na jednolicie rozumianej własności⁸⁷.

4.3. Dziedzice konieczni

Kolejnym ważnym zagadnieniem, z którym musieli zmierzyć się twórcy Louisiana Trust Code, była występująca w tradycji prawnej Luizjany kwestia dziedziców koniecznych, powiązanych ze specyficznym zachowanym w tym stanie systemem rezerwy. Mając na uwadze fakt, że trust często wkracza w obszar prawa spadkowego, należało uregulować wzajemną relację między powiernictwem a tzw. *forced heirship*⁸⁸.

System luizjańskiej rezerwy od dekad był chroniony na poziomie konstytucyjnym i w regulacji kodeksu cywilnego, co wyrażało przywiązanie obywateli tego stanu do instytucji rodziny i ochrony potrzebujących ekonomicznego wsparcia jej członków⁸⁹. Do połowy lat 90. należało pozostawić dla zstępnych nawet połowę masy spadkowej, jednak wraz z sukcesywnymi reformami, uwieńczonymi silnie lobbowaną poprawką Konstytucji stanowej w 1995 r.⁹⁰, regulacja dotycząca dziedziczenia koniecznego stała się atroficzna i obejmuje swoim zakresem tylko zstępnych, którzy w chwili śmierci spadkodawcy mają mniej niż 24 lata lub – niezależnie od wieku – osoby, które ze względu na swoją

86 Zob. McAuley M., *Trust and reconciliation. Notions of property in Louisiana's Civil and Trust Codes*, w: *Re-imagining the Trust. Trusts in Civil Law*, red. L. Smith, New York 2012, s. 124–126, 178–182.

87 R.J. Jr. Scalise, *Some...*, s. 86–96, 100 i n.

88 K.V. Lorio, *Louisiana...*, s. 1735.

89 C. Samuel, *Letter from Louisiana: An Obituary for Forced Heirship and a Birth Announcement for Covenant Marriage*, „Tulane European and Civil Law Forum” 1997, t. 12, s. 183. Zob. też Konstytucje stanowe z 1921 i 1974 r., gdzie istniał wyraźny zakaz zniesienia rezerwy w Luizjanie.

90 Tamże, s. 185.

82 D.W. Gruning, *Reception...*, s. 121–122.

83 Tamże, s. 120–121.

84 900 So. 2d 784 (La. 2005).

85 E. Chase, § 1:3. *Divided ownership...*

niepełnosprawność fizyczną lub umysłową są trwałe niezdołne do zajmowania się samymi sobą i swoimi majątkami⁹¹. Niemniej w chwili uchwalenia Louisiana Trust Code w 1964 r., kwestia tzw. *legitime* (czyli części nierozrządzałnej przypadającej na dziedzica) nie była bynajmniej pomijana⁹².

Wydaje się, że główna trudność w pogodzeniu postanowień chroniących dziedziców koniecznych z istotą trustu polegała na tym, że długotrwałe wyjęcie z obrotu części majątku, do którego jest uprawniona dana osoba na mocy przepisów o dziedziczeniu koniecznym, w mniejszym lub większym stopniu godzi w jej prawo do uzyskania zabezpieczenia ekonomicznego, które rezerwa ma gwarantować. W związku z tym Louisiana Trust Code wskazuje w art. 1841, że *legitime* może być umieszczona w truście pod kilkoma warunkami – m.in. corocznej wypłaty zysku na rzecz dziedzica koniecznego⁹³ czy też ustalenia czasu trwania trustu maksymalnie do śmierci dziedzica koniecznego⁹⁴.

Przyznana ze względu na specyfikę systemu rezerwy ochrona dziedziców koniecznych ewidentnie nie koresponduje ze znaną *common law* elastycznością trustu, będącego niejednokrotnie instrumentem planowania sukcesji międzypokoleniowej⁹⁵. F. du Toit wskazuje, że fakt istnienia reguł kodeksowych zabezpieczających ekonomicznie najbliższą rodzinę mógł skutecznie

zniechęcać do tworzenia trustów, w których beneficjentami byłiby dziedzice konieczni⁹⁶.

4.4. Inne cechy charakterystyczne

Przesycony tradycją kontynentalną Luizjański trust przejawia swoją wyjątkowość na tle pozostałych amerykańskich stanów także w innych, specyficznych cechach. Ustawa trustowa z 1964 r. odrzuca znaną w *common law* regułę: *rule against perpetuities*, wprowadza jednak rozwiązanie funkcjonalnie podobne, polegające na ograniczeniu czasu trwania trustu maksymalnie na czas długości życia ostatniego z beneficjentów, nie dłużej jednak niż dwadzieścia lat od śmierci założyciela trustu (względnie od powstania trustu, gdy *settlor* nie jest osobą fizyczną)⁹⁷. Ponadto dochodzą do tego wyżej zaznaczona, w zasadzie bezwzględna niezniszczalność trustu czy też wymóg istnienia i możliwości określenia każdego z beneficjentów trustu, poza wyjątkami wskazanymi w ustawie⁹⁸. Wszystkie wymienione powyżej cechy charakterystyczne sprawiają, że trust w Luizjanie – pomimo recepcji modelu angloamerykańskiego – poprzez liczne modyfikacje i dostosowania do instytucji prawnych właściwych dla kontynentalnej tradycji prawnej, stał się narzędziem zdecydowanie unikatowym.

5. Wnioski

Sięgająca drugiej połowy XIX w. historia wprowadzenia trustu do prawa Luizjany pokazuje zarówno istotne różnice systemowe między tradycjami prawnymi kontynentalną i *common law*, jak i pewną rezerwę, z jaką obywatele Luizjany podchodzili do nieznanego im instytucji prawnej. Będąc pod silnym wpływem pozostałych stanów, Luizjana zmuszona była jednak do otwarcia się na korzyści dawane przez trust. Warto też podkreślić, że owa recepcja nie była bezkrytyczna –

91 Zob. art. 1493 Kodeksu cywilnego z 1870 r..

92 Zob. np. L. Oppenheim, *New Trust Code...*, s. 204 i n.

93 Warto zauważyć, że po nowelizacji z 1999 r. dochód ten jest wypłacany w wysokości koniecznej na zabezpieczenie utrzymania i edukacji dziedzica koniecznego, po uwzględnieniu wszystkich innych dochodów i wsparcia, jakie dziedzic ten otrzyma w danym roku. Zob. § 1841 Louisiana Trust Code (RS 9:1841) w aktualnym brzmieniu: <https://www.legis.la.gov/legis/Law.aspx?d=106798> (dostęp: 18 lipca 2023).

94 Jest to okres krótszy niż w innych stanach. E.F. Martin, *Louisiana's Law...*, s. 525.

95 F. du Toit, *Trusts in Mixed Jurisdictions – Aspects of the Louisiana and South African Trusts Compared*, „The Tulane European and Civil Law Forum” 2018, t. 33, s. 24 i cytowany przez niego E.A. Nabors, *The Shortcomings of the Louisiana Trust Estates Act and Some Problems of Drafting Trust Instruments Thereunder*, „Tulane Law Review” 1939, t. 13, nr 2, s. 179–181, który wskazuje dziedziczenie konieczne jako jeden z czynników ograniczających możliwości trustu.

96 F. du Toit, *Trusts...*, s. 24–25.

97 W przypadku trustu, w którym ani założyciele, ani beneficjenci nie są osobami fizycznymi, trust może trwać maksymalnie 50 lat od jego utworzenia. Zob. § 1831 *Louisiana Trust Code* (RS 9:1831); K.V. Lorio, *Louisiana...*, s. 1738.

98 Zob. § 1803 *Louisiana Trust Code* (RS 9:1803). Do wyjątków tych zalicza się np. możliwość tworzenia *class trusts*, w których wystarcza, że tylko jedna z osób należących do tworzonej klasy istnieje w momencie tworzenia trustu. Zob. K.V. Lorio, *Louisiana...*, s. 1739.

dzięki temu Luizjana nie naruszyła całkowicie centralnych zasad swojego systemu prawnego⁹⁹. Ponadto, pomimo oparcia luizjańskiego trustu na modelu anglo-amerykańskim, wskazuje się, że omawiana instytucja prawna została zaakceptowana i znajduje zastosowanie w większości obszarów, w których zazwyczaj wykorzystywany jest trust¹⁰⁰. Luizjana może służyć zatem za przykład porządku prawnego, w którym powiodła się implementacja rozwiązania prawnego obcego dla zastanej tam tradycji prawnej.

civil, będącego zresztą źródłem niechęci do instytucji powierniczych w kontynentalnej tradycji prawnej¹⁰¹.

Nietrudno tu dostrzec pewne podobieństwa z przypadkiem polskiej fundacji rodzinnej. Argument historyczno-porównawczy może dostarczyć odpowiedzi na niektóre zarzuty względem tej nowej w polskim systemie prawnym instytucji – czy te istniejące, czy te mogące się z biegiem czasu pojawić¹⁰². Ostatecznie nie można przecież zapominać, że mieszanie się systemów prawnych i wzajemne przenikanie występu-

Będąc pod silnym wpływem pozostałych stanów, Luizjana zmuszona była do otwarcia się na korzyści dawane przez trust.

Omówiony proces legislacyjny nie był w przypadku trustu pozbawiony często sprzeczności. Z jednej strony kurczowe przywiązanie do własnej tożsamości prawnej powodowało sprzeciw wobec nieznanego w luizjańskiej praktyce powiernictwa, z drugiej zaś potencjalne korzyści podatkowe i możliwość elastycznej sukcesji były wymogiem ówczesnego obrotu prawnego. Luizjana musiała więc wyważyć powyższe wartości i zrationalizować własne obawy przed „feudalnym” trustem. Jak słusznie wskazywano już w 1938 r., przeciętny trust nie obejmuje przecież ogromnego majątku i w codziennym użytku nie służy wyłącznie do wieloletniego utrzymywania rodzinnych fortun. Cel trustu w gruncie rzeczy zasada się w ochronie rodziny, a więc wartości bardzo bliskiej obywatelom Luizjany, mającej swój wyraz chociażby w poziomie ochrony zapewnianym aktualnie przez instytucję *forced heirship*. Co więcej, majątek powierniczy stanowią coraz częściej aktywa niematerialne (przykładowo udziały w spółce), w związku z czym groźba długotrwałego wyjęcia z obrotu ziemi nie wydaje się być tak realna jak w chwili powstawania francuskiego Code

jących w nich rozwiązań i koncepcji jest nieustannie obserwowanym procesem we współczesnym świecie¹⁰³. Świadomość istnienia tego rodzaju ruchów między porządkami prawnymi i obserwacja zachodzących w nich zmian może być szczególnie cenna przy dokonywaniu dużych reform prawa prywatnego. Okazać się bowiem może, że ostateczne ulegnięcie rozwiązaniom oferowanym przez inne tradycje prawne świata nie musi być jednoznaczne z klęską na polu zachowania spójności systemu prawnego.

Bibliografia

Adamus R., *Czy nazwa „fundacja rodzinna” powinna zostać?*, <https://www.rp.pl/opinie-prawne/art37741001-rafal-adamus-czy-nazwa-fundacja-rodzinna-powinna-zostac> (dostęp: 18.07.2023).

Chase E.E. Jr., *11 La. Civ. L. Treatise. Trusts*, Westlaw.

101 J.M. Wisdom, *Trust Code...*, s. 98.

102 Co do zarzutów, również na tle prawnoporównawczym zob. P.M. Wiórek, „Ciemna strona” fundacji rodzinnej? Uwagi z perspektywy prawa niemieckiego, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2021, nr 11, s. 8 i n.

103 Zob. np. E. Örüçü, *A theoretical framework for transfrontier mobility of law*, w: *Transfrontier Mobility of Law*, red. R. Jagtenberg, E. Örüçü, A.J. de Roo, Hague 1995, s. 5 i n.

99 J. Zekoll, *The Louisiana...*, s. 25.

100 Edward F. Martin, *Adopting...*, s. 12–13. Zob. również E.E. Chase Jr., *11 La. Civ. L. Treatise. Trusts*, Westlaw.

- Daggett H.S., *Progress Report on Louisiana's Trust Estates Act*, „Louisiana Law Review” 1949, t. 10, nr 1, s. 44–53.
- Dainow J., *The Introduction of the Trust in Louisiana*, „Canadian Bar Review” 1961, t. 39, nr 3, s. 396–408.
- Dart H.P., *Place of the Civil Law in Louisiana*, „Tulane Law Review” 1930, t. 4, nr 2, s. 165, s. 163–177.
- Górnjak K., *Trust w prawie kontynentalnym*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2022, z. 2, s. 275–347.
- Grebieniow A., *On the Boundaries of the Property Law – Trust in a Civil Law System*, w: *Possessio ac iura in re. Z dziejów prawa rzeczowego*, red. M. Mikula, W. Pęksa, K. Stolarski, Kraków 2012, s. 221–229.
- Gruning D.W., *Reception of the Trust in Louisiana: the Case of 'Reynolds v. Reynolds'*, „Tulane Law Review” 1982, t. 57, nr 1, s. 89–150.
- Herman S., Combe D., Carbonneau T.E., *The Louisiana Civil Code: A Humanistic Appraisal*, New Orleans 1981.
- Hood J.T. Jr., *The History and Development of the Louisiana Civil Code*, „Louisiana Law Review” 1958, t. 19, nr 1, s. 18–33.
- Longchamps de Bérier F., *Z uwag do metodologii nauki prawa prywatnego: argumenty historyczny, dogmatyczny i porównawczy na przykładzie darowizny na wypadek śmierci oraz zapisu windykacyjnego*, w: *Polska Komparatystyka Prawa. Prawo obce w doktrynie prawa polskiego*, red. A. Wudarski, Warszawa 2016, s. 285–329.
- Lorio K.V., *Louisiana Trusts: The Experience of a Civil Law Jurisdiction with the Trust*, „Louisiana Law Review” 1982, t. 42, nr 5, s. 1721–1740.
- Maitland F.W., Chaytor A.H., Whittaker W.J., Brunyate J., *Equity. A Course of Lectures*, Cambridge 1969.
- Martin E.F., *Adopting a Trust Law Adapted to Civil Law Principles – The Example of Louisiana*, „International Legal Practitioner” 1986, t. 11, nr 1, s. 6–14.
- Martin E.F., *Louisiana's Law of Trusts 25 Years after Adoption of the Trust Code*, „Louisiana Law Review” 1990, t. 50, nr 3, s. 501–530.
- Mathews P., Mitchell Ch., Harris J., Agnew S., *Underhill and Hayton. Law Relating to Trusts and Trustees*, London 2022.
- McAuley M., *Trust and reconciliation. Notions of property in Louisiana's Civil and Trust Codes*, w: *Re-imagining the Trust. Trusts in Civil Law*, red. L. Smith, New York 2012, s. 119–182.
- McKenna R., *A Historical Account of Louisiana's Civil Law. A Civil Law Island in the United States*, „Common Law Review” 2001, t. 2, nr 1, s. 14–18.
- Moffat G., Bean G., Dewar J., *Trusts Law. Texts and Materials*, Cambridge 2005.
- Moreteau O., *De Revolutionibus: The Place of the Civil Code in Louisiana and in the Legal Universe*, „Journal of Civil Law Studies” 2012, t. 5, nr 1, s. 31–66.
- Nabors E.A., *The Shortcomings of the Louisiana Trust Estates Act and Some Problems of Drafting Trust Instruments Thereunder*, „Tulane Law Review” 1939, t. 13, nr 2, s. 178–213.
- Oppenheim L., *A New Trust Code for Louisiana: Some Basic Policy Considerations*, „Louisiana Law Review” 1963, t. 23, nr 4, s. 621–638.
- Oppenheim L., *New Trust Code for Louisiana – Act 338 of 1964*, „Tulane Law Review” 1965, t. 39, nr 2, s. 187–226.
- Oppenheim L., *New Trust Code for Louisiana – Some Steps toward Its Achievement*, „Tulane Law Review” 1963, t. 37, nr 2, s. 169–186.
- Örücü E., *A theoretical framework for transfrontier mobility of law*, w: *Transfrontier Mobility of Law*, red. R. Jagtenberg, E. Örücü, A.J. de Roo, Hague 1995, s. 5–18.
- Palmer V.V., *Mixed Jurisdictions Worldwide: The Third Legal Family*, New York 2001.
- Pascal R.A., *Of Trusts, Human Dignity, Legal Science, and Taxes – Suggested Principles for a Louisiana Trust Estates Law*, „Louisiana Law Review” 1963, t. 23, nr 4, s. 639–661.
- Patton R.G., *Trust Systems in the Western Hemisphere*, „Tulane Law Review” 1945, t. 19, nr 3, s. 398–435.
- Robertson D.W., *Some Interesting Features of the Proposed Trust Code*, „Louisiana Law Review” 1964, t. 24, nr 4, s. 712–727.
- Rudnicki J., *Wymiar praktyczny tradycji prawnej: ewolucja rezerwy w prawie Luizjany w kontekście pytań o przyszłość zachowku w Polsce*, „Transformacje Prawa Prywatnego” 2020, nr 4, s. 199–218.
- Rykowski R., *Pojęcie powiernictwa – konstrukcja prawna zarządu powierniczego*, Kraków 2005.
- Samuel C., *Letter from Louisiana: An Obituary for Forced Heirship and a Birth Announcement for Covenant Marriage*, „Tulane European and Civil Law Forum” 1997, t. 12, s. 183–194.
- Scalise R.J. Jr., *Some Fundamentals of Trusts: Ownership or Equity in Louisiana?*, „Tulane Law Review” 2017, t. 92, nr 1, s. 53–126.
- Stec P., *Powiernictwo w prawie polskim na tle porównawczym*, Kraków 2005.
- Stone F.F., *Trusts in Louisiana*, „The International and Comparative Law Quarterly” 1952, t. 1, nr 3, s. 368–378.
- du Toit F., *Trusts in Mixed Jurisdictions – Aspects of the Louisiana and South African Trusts Compared*, „The Tulane European and Civil Law Forum” 2018, t. 33, s. 1–40.
- Tucker J.H. Jr., *Code and Common Law in Louisiana*, „Tulane Law Review” 1955, t. 29, nr 4, s. 739–764.

- Tucker L., Le Poidevin N., Brightwell J., *Lewin on Trusts*, London 2020.
- Wiórek P.M., „Ciemna strona” fundacji rodzinnej? Uwagi z perspektywy prawa niemieckiego, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2021, nr 11, s. 8–15.
- Wisdom J.M., *Trust Code in the Civil Law, Based on the Restatement and Uniform Acts: The Louisiana Trust Estates Act*, „Tulane Law Review” 1938, t. 13, nr 1, s. 70–98.
- Yiannopoulos A.N., *Louisiana Civil Law: A Lost Cause?*, „Tulane Law Review” 1980, t. 54, nr 4, s. 830–848.
- Zachariasiewicz M., *Trust i inne stosunki powiernicze w prawie porównawczym i prawie prywatnym międzynarodowym*, Katowice 2016.
- Zekoll J., *The Louisiana Private-Law System: The Best of Both Worlds*, „Tulane European & Civil Law Forum” 1995, t. 10, s. 1–30.